

Fingon näkemykset ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon

Kansainväliset kestävä kehityksen tavoitteet ja muut Suomen kansainväliset sitoumukset velvoittavat Suomea oikeudellisesti. Muuttuneessa maailmantilanteessa sitoumusten merkitys korostuu kansainvälisten suhteiden rakentamisessa, kriisien ratkaisemisessa ja arvokamppailuun vastaamisessa.

Geopolitiikka on murroksessa. Euroopan ja Yhdysvaltojen johtava asema heikkenee kansainvälisen politiikan voimapisteen hajotessa useammalle toimijalle. **Maailma moninapaistuu vauhdilla, eivätkä kaikki voimapistet ole enää aiempien suurvaltojen, suurten maablokkien tai talousmahtien hallussa. Globaalin etelän mailla on yhä merkityksellisempi rooli kansainvälisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.** Ne ovat kasvavia markkinoita. Suurvallat hakevat niistä vaikutusvaltaa ja liittolaisia ja niillä on yhä enemmän painoarvoa kansainvälisten foorumeiden päätöksenteossa. Suunta, jonka nämä maat tulevaisuudessa ottavat, saattaa keikauttaa globaalia talous- ja turvallisuustasapainoa merkittävästi.

Suomen etuna ei ole sulkeutua vaan pysyä moninapaistuvassa kehityksessä mukana rakentamalla aktiivisesti tasavertaisia kumppanuuksia globaalin etelän maiden kanssa ja vahvistamalla globaalille etelälle merkityksellistä kehitysyhteistyön agenda. [Ulkoministeri Valtonen totesikin](#) EU:n epävirallisessa ulkoministerikokouksessa 2.–3.2.2024: ”EU:n tulee vahvistaa rooliaan Afrikassa nykyisessä globaalissa tilanteessa. Meidän tulee pyrkiä [...] edistämään taloudellista yhteistyötä tasavertaisemmalta pohjalta”.

Aikamme suurimmat haasteet ovat monikriisejä, joissa alkujaan paikallinen kriisi, kuten Covid-19-pandemia, Ukrainan sota, ilmastonmuutoksen vaikutukset tai jokin hallitsematon muuttoliike, eskaloituu ja kietoutuu muihin vastaaviin kriiseihin, jolloin kriisit vahvistavat toisiaan ja limittyvät globaaleiksi ketjuiksi. Monikriiseillä on merkittävät kerrannaisvaikutukset Suomen ja suomalaisten turvallisuuteen ja talouteen sekä globaaleiden ihmisoikeuksien toteutumiseen. Monikriiseissä ulko- ja turvallisuuspolitiikan muut kysymykset kietoutuvat yhteen kestävä kehityksen kysymysten kanssa, koska näiden kriisien vaikutuksesta eriarvoisuus kasvaa ja epävakaus lisääntyy kaikkialla, mikä ei edistä kenenkään turvallisuutta. **Monikriisien ja niiden juurisyiden ennaltaehkäiseminen ja ratkaiseminen vaatii yhä määrätietoisempaa kansainvälistä yhteistyötä ja ennen kaikkea kestävä kehityksen edistämistä.**

Kriisejä ennaltaehkäistään ja ratkaistaan kokonaisvaltaisella kehityspolitiikalla. Siihen kuuluvat laadukas, riittävästi rahoitettu ja pitkäjänteinen kehitysyhteistyö, Agenda 2030:n toimeenpano, rauhantyö, humanitaarinen apu ja ihmisoikeuksien edistäminen. Kriisien yhteydessä merkittävää on edistää inhimillistä turvallisuutta. Agenda 2030:n jälkeiseen kestävä kehityksen suunnitelmaan valmistautuminen on erityisen tärkeää, jotta tuleva agenda ei jää arvokamppailun jalkoihin vaan on kunnianhimoinen ja velvoittava.

Kansainvälistä politiikkaa leimaa arvokamppailu. Suomen kehityspolitiikan painopisteitä eli demokratiaa, kansalaisyhteiskunnan tilaa ja ihmisoikeuksia, erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia, haastetaan sekä globaalisti että Euroopassa. Arvokamppailun riskinä on Suomelle keskeisten painopisteiden globaali heikkeneminen sekä vihamielisten voimien, Venäjän vaikutusvallan ja epävakauden lisääntyminen. Samaan aikaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa painottuvat sotilaallinen turvallisuus ja taloudelliset suhteet.

Suomen hyvinvointi ja turvallisuus kytkeytyvät globaaliin turvallisuuteen ja talouteen, kansainvälisen kestävä kehityksen tavoitteiden onnistumiseen ja sääntöpohjaisen monenkeskisen järjestelmän toimimiseen. **Suomen tulisi katsoa ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan turvallisuutta kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti ja vastata aikamme suuriin haasteisiin edistämällä turvallisuutemme elinehtona olevia luovuttamattomia oikeuksia, kuten kansalaisyhteiskunnan tilaa, demokratiaa, rauhaa ja ihmisoikeuksia.** [Ulkoministeri Valtonen sanoikin](#) puheenvuorossaan YK:n ihmisoikeusneuvoston 55. istunnossa 26.2.2024: ”Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ihmiselle. Kun ihminen on vapaa, hän valitsee yhteiskunnan, jossa sama pätee myös muille. Se on kestävin tae rauhalle”.

Fingon kirjaussuositukset ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon

Selonteossa tulee sitoutua kestävän kehityksen edistämiseen ja suhteiden vahvistamiseen globaalin etelän kanssa. Suositamme seuraavien sitoumusten ja Suomen pitkäjänteisten tavoitteiden kirjaamista:

1. **Kestävä kehitys:** Kansainväliset kestävän kehityksen tavoitteet, Pariisin ilmastopöytäkirja ja vastaavat kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea oikeudellisesti. **Agenda 2030** -tavoitteet ovat läpileikkaavia ja niitä edistetään kaikilla ulkosuhdemuodoilla johdonmukaisesti. Suomi edistää kunnianhimoisen Agenda 2030 jälkeisen globaalin kestävän kehityksen suunnitelman valmistelua.
2. **Ihmisoikeusperustaisuus:** Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, ml. kehityspolitiikka, on ihmisoikeusperustaista. Suomen pitkäjänteistä työtä ihmisoikeuksien edistämiseksi jatketaan ja vahvistetaan koko ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Suomi edistää aktiivisesti ja konkreettisesti kansalaisyhteiskuntien vahvistamista sekä naisten ja tyttöjen oikeuksia.
3. **Sääntöperusteisuus:** Suomi edistää ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan monenkeskistä sääntöperusteista toimintaa: se on Suomen etu ja turvallisuuskysymys pienenä maana sekä edellytys kestävälle kehitykselle maailmassa. Suomi vahvistaa sääntöperusteista kansainvälistä järjestelmää erityisesti kehityspolitiikan avulla, sillä suuri osa YK-järjestöistä on kehityspoliittisia toimijoita.
4. **Kehityspolitiikka on osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa:** Suomi edistää kehityspolitiikalla kestävän kehityksen toteutumista matalan tulotason maissa. Kehityspolitiikkaa ohjaavat Suomen perustuslain 1 § ja muu kansallinen lainsäädäntö, kansainvälinen oikeus sekä Suomen kansainväliset velvoitteet ja sitoumukset. **Kehityspolitiikalla** tarkoitetaan Suomen johdonmukaista toimintaa kaikilla niillä kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen politiikan lohkoilla, joilla on mahdollista vaikuttaa myönteisesti kehittyvien maiden asemaan. Kehitysyhteistyön kansainvälisesti sovittuna päämääränä on köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Suomen kehitysyhteistyö painottuu vähiten kehittyneisiin maihin ja tähtää kestävän kehityksen saavuttamiseen.

Kehityspolitiikka on Suomelle tapa vahvistaa maailman kokonaisturvallisuutta ja siten myös omaa turvallisuusasemaansa. Lisäksi kehityspolitiikan myötä Suomi voi luoda taloudeltaan kasvavien ja kehittyvien maiden kanssa uusia, mahdollisesti molemmin puolin hyödyllisiä ja kestäviä taloussuhteita.

Suomen kehityspolitiikan keskeisimmät tavoitteet ja periaatteet:

- 4.1. **Suomen kehitysyhteistyön lähtökohtana** on vahvistaa kehittyvien maiden omaa toimintakykyä, vastuuta ja valmiuksia huolehtia itse omasta hyvinvoinnistaan ja turvallisuudestaan. Kehittyviä maita tuetaan saavuttamaan kestävän kehityksen tavoitteet.
- 4.2. **Suomen kehityspolitiikan päätavoitealueina** ovat 1) naisten ja tyttöjen oikeudet, 2) koulutus 3) kestävä talous ja ihmisarvoinen työ, 4) rauhanomaiset, demokraattiset yhteiskunnat 5) ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuus sekä luonnonvarojen kestävä hallinta ja käyttö.
- 4.3. **Läpileikkaavina periaatteina** Suomi edistää kehityspolitiikassaan sukupuolten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä ympäristön suojelua painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja kestävästä kehityksestä kokonaisuutena.
- 4.4. **Ihmisoikeuksien** toteutuminen on kehityspolitiikan keskeinen tavoite. Suomi vahvistaa ihmisten kykyä tunnistaa, vaatia ja toteuttaa oikeuksiaan sekä viranomaisten kykyä kunnioittaa, edistää ja suojella ihmisoikeuksia ja turvata niiden toteutumisen, ml. lapsen oikeudet, SRHR ja ihmisoikeuspuolustajien suojelu. Suomi kiinnittää erityistä huomiota vammaisten henkilöiden ja eri tavoin marginalisoitujen henkilöiden oikeuksien toteutumiseen.
- 4.5. **Rauhantyö:** Suomi edistää rauhaa ja vakautta konfliktinehkäisyn, rauhankäytön ja rauhankäytön kautta tavoitteenaan edistää kestävästä rauhaa ja vakaata yhteiskunnallista kehitystä eri puolilla maailmaa. Nexsus-mallin kehittämistä jatketaan. Suomen tekemä rauhantyö on ihmisoikeusperustaista, inklusiivista ja tasa-arvoon tähtäävää. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselemien 1325 ja 2250 toimintaohjelmia (NAP) toimeenpannaan ja 2250 NAP päivitetään.

Fingon näkemykset YK-strategiaan

Geopoliittisesti epävakana aikana keskinäisriippuvaisessa maailmassa Suomen kansallista etua palvelee parhaiten globaalin vakauden ja turvallisuuden edistäminen. Viime vuosien monikriisit ovat osoittaneet, miten toisaalla tapahtuvat kriisit vaikuttavat olennaisesti elämään Suomessa. Keskenään limittyvien globaalikriisien ratkaiseminen ja ennaltaehkäiseminen vain maatasolla ei ole mahdollista, vaan se vaatii kansainvälistä yhteistyötä sekä monenkeskisen sääntöperusteisen järjestelmän vahvaa tukemista ja siihen sitoutumista sekä kokonaisturvallisuuden edistämistä. Suomen hallitusohjelmassa sanotaankin: ”Suomi varautuu niin ulkoisiin kuin sisäisiin turvallisuusuhkiin realistisesti ja päättäväisesti uudet kansainvälisen yhteistyön muodot hyödyntäen” (Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, s. 176.)

YK on monenkeskisen sääntöperusteisen järjestelmän keskeisin foorumi, jonka rooli kansainvälisistä velvoitteista neuvoteltaessa on korvaamaton. YK:n päämäärinä on ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta, kehittää kansakuntien välillä ystävällisiä suhteita, aikaansaada kansainvälistä yhteistyötä globaalihaasteita ratkaistaessa ja ihmisoikeuksia edistettäessä sekä yhdenmukaistaa eri maiden toimintoja näiden yhteisten päämäärien saavuttamiseksi (YK:n peruskirja, 1. artikla). Suomella on ollut tunnustettu asiantuntijarooli globaalin rauhan ja turvallisuuden edistämässä. Ollakseen edelleen kansainvälisesti arvostettu toimija ja relevantti ehdokas turvallisuusneuvostoon (TN), Suomen tulee johdonmukaisesti sitoutua kansainvälisten velvoitteiden ja sääntöperusteisuuden noudattamiseen ja edistämiseen.

Suomen kaikki toiminta YK:ssa on tähdännyt pitkällä aikavälillä ja pohjimmiltaan siihen, että globaali kehitys saadaan kestäväälle pohjalle. Suomi on keskittynyt neljään kärkiteemaan, joissa Suomi on tuloksellinen ja pitkäjänteinen erityisosaaja: 1) konfliktien ennaltaehkäisy ja ratkaiseminen, 2) sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen, 3) demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja 4) äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja ympäristökestävyyden edistäminen. Ollakseen uskottava TN-kampanjassaan, Suomen tulee säilyttää YK-politiikan pitkän aikavälin tavoite ja kärkiteemat johdonmukaisuuden ja tuloksellisuuden turvaamiseksi.

Agenda 2030:n toimeenpano lähenee loppusuoraa. Agenda 2030:n edistäminen on kokonaisturvallisuuden edistämistä, sillä kestävä kehityksen toimilla puututaan konfliktien juurisyihin. Suomen on tärkeää sitoutua Agenda 2030:n loppuunsaattamiseen ja olla aktiivinen uusien, vuoden 2030 jälkeisten, kestävä kehityksen tavoitteiden määrittelemisessä.

YK:ssa on tärkeää reagoida ajantasaisesti vallan painopisteiden muuttamiseen ja edistää YK-reformia oikeudenmukaisen edustuksellisuuden toteutumiseksi.

Fingon kirjaussuositukset YK-strategiaan

1. Suomi sitoutuu monenkeskisen sääntöperusteisen järjestelmän vahvaan tukemiseen, kansainväliseen yhteistyöhön ja näiden myötä kokonaisturvallisuuden edistämiseen. Suomi sitoutuu johdonmukaisesti kansainvälisten velvoitteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattamiseen ja edistämiseen.
2. Suomen YK-politiikan päätavoitteena on, että Suomen kaikki toiminta YK:ssa tähtää pitkällä aikavälillä ja pohjimmiltaan siihen, että globaali kehitys saadaan kestäväälle pohjalle. Suomen YK-politiikan kärkiteemoina ovat: 1) konfliktien ennaltaehkäisy ja ratkaiseminen, 2) sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen, 3) demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja 4) äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja ympäristökestävyyden edistäminen.
3. Suomi sitoutuu Agenda 2030:n loppuunsaattamiseen ja on aktiivinen vuoden 2030 jälkeisten uusien kestävä kehityksen tavoitteiden määrittelemisessä, jotta suunnitelmasta tulee kunnianhimoinen ja kaikkia velvoittava.
4. Suomi sitoutuu YK:n järjestelmän ja Agenda 2030:n tavoitteiden toimintaedellytysten edistämiseen niiden rahoitusta ja legitimeettiä vahvistamalla sekä YK-reformiin pyrkimällä.